

1. Alberti / Valent. / diff. de
munificentia Divina in
N. T. Lipsia, 1668.
2. Arcularij / Danz. / diff. ~~fixtetur~~
theses Theologicae de Quaes-
tionibus aliquot controversis,
Marburgi, 1695.
3. Hunnig / Azid. / proposi-
tiones theologicae de eter-
na praedestinatione Bilio-
rum Dei ad Salutem,
francofurti, 1594.

99 A 6909

4. Arentsche / Henr. diff. de Summo
Bono, Helmstädy 1600.
5. ———— diff. de Principijs
Virtutum moralium, Helmstädy
1600.
6. ———— diff. de Sensibus
exterioribus, Helmstädy
1600.
7. ———— diff. de Anima ratio-
nali, Helmstädy 1600.
8. Baumgarten / Sigism. jac. /
diff. de Mysteriorum Christianae
fidei vera Indole, 1754.
9. Calamini / Petri / diff. de
sacramentis, Witteberge 1591
10. Carpor / jac. / ^{peccatum} de Applicatione
methodi Scientificae ad
Theologiam revelatam, Jend
1753.
11. ———— Specimen quartum
de Applicatione Scientificae
Methodi ad Theologiam re-
velatam, Jend, 1753

12. Cyprian / Ern. Salam. / Diff. de
 fabrica Crucis Christi, Helm.
 13. Mad / Libel / De Evulera subteranea, ^{Helmstadii, 1699.}
 14. Frick / Joh. / Britannia pestilis
 de Lutheranis edocta, Ulme
 1709.
 15. friderici / Valent. / Diff. de Malis
 recte perferendis, Lipsie,
 1671.
 16. Feßlen / Joh. Jac. / Diff. de Possi-
 bili Cameli transitu per
 foramen Acus, Wittembergæ
 1670.
 17. Gualtperg / Joh. / Commonefactio
 de Articulo Electionis, Lubeca
 1596.
 18. Glauh / Andr. / Diff. de Ad-
 ventu Messie, Lipsie, 1688.
 19. Henckes / Georgij / Diff. de usu
 Librorum Apocryphorum V. T.
 in N. Testamento, Hald, 1711.
 20. Kahl / Gottl. / de Christo exe-
 geta, Lipsie, 1733.
 21. Keyßelitz / Gottl. / nimum justitie
 et improbitatis Salomonis,
 Lipsie, 1721.

22. Mayer / Joh. Frid / Diff. utrum
studiosus theologiae Studium deserere
et jurisprudentiae aut medicinae se
consecrare possit. 1711.

23. ——— de admirabili Jacobi
cum duabus Sororibus Conjugio
Wittemberga, 1717.

24. Michaelis / Chr. Bened. / Diff.
de poenis capitalibus in S.
Scriptura commemoratis, Halle

1730.
25. Michaelis / Joh. Henr. / Diff. de
Libro Echeletk, Halle, 1716.

26. Olearij / Gottfr. / Urus doctrine
de Temperamentis Apostolorum,
Lippis, 1714.

27. Pauli / Herm. Reinhold / Specimen
typicum de Typo Timothei
a Timotheis ad vivum exprimendo,
Halle, 1720.

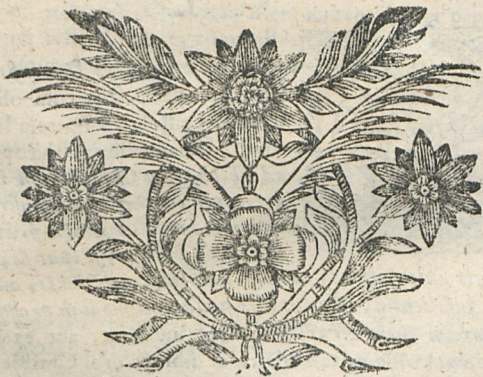
28. Rambach / Joh. Jac. / De
parallelismo Scripturae, iena
1722.

- 29 Rappoldt / Frid. / Diff. de
Adoratione Carnis Christi,
Lipsiæ, 1668.
- 30 Rechenberg / Ad. / Diff. de
Conscientia recta, Lipsiæ
1670. Diff. de formula
veteris Ecclesie excitatoria
Sursum Corda, Lipsiæ, 1704.
- 31 Schertzer / Joh. / Ad. / de
Conceptione maculata an
immaculata B. Virginis Ma-
rie Dei pare, Lipsiæ
1671.
- 32 Diff. de Communi-
catione Idionatum, Lipsiæ
1671.
- 33 a Seelen / Joh. Henr. / Diff.
de Magdalij, Jacobi Lu-
cornibus Biblicis, Lubecæ 1728
- 34 Reinhardt / Aug. Wilh. / Diff.
de Scopulis quibusdam ex-
tremis, cum colligen-
tis, Lundershausen 1741.
- 35 Schiffer / Joh. / Diff. de duobus
Hominis novissimis morte et
Resurrectione, Lipsiæ, 1797.

10
COMMENTATIONIS
DE ADPLICATIONE METHODI SCIENTIFICÆ
A D
THEOLOGIAM REVELATAM
SPECIMEN TERTIVM
DIVVLGATVM

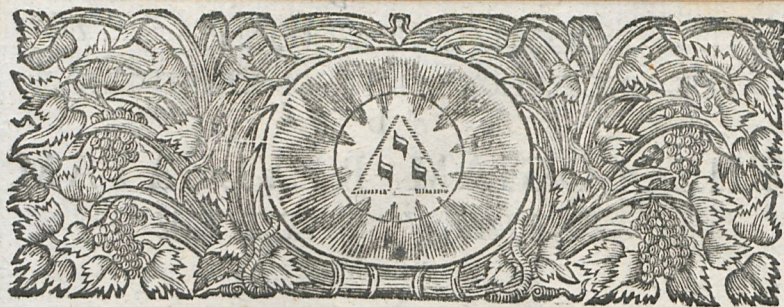
^A
M. IACOBO CARPOVIO

ILL. GYMNASII VINAR. DIRECTORE MATH. P. P.
REGIÆ BORVSS. ACADEMIÆ SCIENTIARVM ET LITTERARVM ELEGANTIORVM MEMBRO.

I E N Æ,
SVMPITIBVS IOH. ADAMI MELCHIORIS VIDVÆ.
1753. z

LECTORI DEVENERANDO

S. P.
I.

*Sententia
Pufendorffii
de applica-
tione metho-
di mathe-
maticæ ad
Theologiam.*

pere Huetiano, quod *Demonstratio Evangelica* salutatur, perspecto, cum olim Sam. Pufendorff in Epistola ad fratrem Iesaiam, *Demonstrationi Evangelicæ* posthæc præfixa, Huetium ad *Theologiam Christianam in formam iustæ artis, per continuas demonstrationes digestæ, ad ornandam, ut nempe præmissis necessariis definitionibus, ac, si opus sit, postulatis, tum indubiis axiomatibus, capita Christianæ religionis, ad salutem necessariam, sufficientiam, et velut adequata, ad modum propositionum mathematicarum demonstrarentur, aut invitaret, aut excitaret, maxima emolumenta ille ex tali labore et sibi et orbi Christiano pollicebatur. Accipe enim, Lector, illius verba, quæ hæc sunt: *Quin eiusmodi opus magnam utilitatem orbi Christiano, saltem per cultiorem Europæ partem, afferre queat, vix cuipiam dubium esse possit. Non quod putem, id felicitatis asssecuturum orbem Christianum, ut abolitis dissidiis, omnes in eundem sensum circa sacra conspirant, nisi per singularem rerum revolutionem animi ad saniora admittenda præparentur; sed ut, veritate ad talem modum digesta, et in medio posita, qui recte sentiunt, etiam hoc adminiculo confirmantur; cæteri eo usque urgeri queant,**

ant, ut si amplius contra tendant, vel morbo mentis laborare, vel vi-
riosum ob affectum aut respectum veritati impudenter reniti censeantur.
Quibus utilitatibus perpensis, idem addit, de utilitate eiusmodi operis
fortasse paucis cordatis dubium futurum esse.

II.

In nostra igitur tempora si hic Vir reseruatus fuisset, quid tibi
iudicaturus videatur, Lector, de sententia et instituto Dn. Clugii, Theo-
logiæ Doctoris Wittebergenfis, sententiæ atque voto illius e diametro
repugnantis? Hic enim non contentus eo, quod fieri posse, negauerit,
ut Theologia Reuelata methodo scientifica vel mathematica proponatur
(Spec. I. §. 19. seqq. II. §. II. seqq.), eo usque progreditur, ut me-
thodum mathematicam, ea, qua fieri potest, ratione in systemate Theo-
logiæ Reuelatæ adhibitam, non solum eam solidiorem et compactiorem
non reddere, sed etiam infirmare magis atque obscurare, perhibeat
(Singul. P. II. §. 15. p. 115.). Quæ præpostera sententia licet paruum
veritati detrimentum adferat, tamen cum mihi potissimum opponatur
mihi iam nouum argumentum de commodis vel incommodis methodi
scientificæ, ad Theologiam Reuelatam adplicatæ, disputandi suppeditat.
In quo argumento vero iam mihi propositum non est, omnes utilitates,
ex adplicatione methodi scientificæ ad Theologiam manantes, demon-
strare aut enarrare, quippe quod feci alibi (Th. Reu. T. II. præf. §. 12. seqq.
et huius Comment. Spec. I. §. 15. 16.); sed de eo præcipue, quod in
contentionem adductum est, disputare, constitutum animo deliberatum-
que habeo.

Sententia
Dn. Clugii
contraria.

Auctoris in-
stitutum.

III.

Vti alibi iam dixi (Spec. I. §. 17.), doctrinæ Theologicæ, si Probatio
non omnes, certe plurimæ duplici modo confirmari queunt; quorum
est alter, ut propositioni theologicæ addatur locus scripturæ, in quo
illa vel *κατὰ τὸ πρῶτον* legatur, vel ex quo vnico syllogismo deriuari
queat; alter, ut ex principiis cognoscendi euidentibus (Spec. I. §. 9)
nexus syllogismorum legitimo propositio theologica deriuetur. Prio-
rem voco probationem immediatam, posteriorem mediatam. Nam
licet vtraque ex scriptura sit, est tamen prior, principiis demonstrandi
non intercedentibus; sed posterior, iis intercedentibus. Non dico autem,
in omnibus propositionibus theologicis duplex hoc probationis genus
locum habere, sed in plerisque. Accidit enim interdum, ut in the-
seos

Probatio
immediata
et mediata
propositio-
nis Theo-
logica quid?

seos theologicae sola probatione immediata adquiescendum sit; id quod maxime in iis locum habet, quae principiorum primorum nomine veniunt. Sed fieri etiam potest, ut thesis theologica ex principiis theologicis sequatur, licet *κατὰ τὸ ὄν* in scriptura non exstet, nec ex vno quoquam loco inferri queat; quod si fiat, locum habet sola probatio mediata. De cetero probationem *demonstrationis* titulo decorandam esse, si ex principiis cognoscendi indubiis legitime conclusio deriuetur, supra est obseruatum (Spec. I. §. 4.).

IV.

*Probationis
immediatae
commodum
et incommo-
dum,*

Immediata propositionum theologiarum probatio semper nititur syllogismo hoc:

Quidquid sacra scriptura *κατὰ τὸ ὄν*, vel per immediatam consequentiam dicit, illud verum est.

Atqui hanc, illam doctrinam cet. E.

Quo probandi modo dum nil breuius, nil facilius esse potest, immediatam propositionum theologiarum probationem breuitate atque facilitate se commendare, fatendum est. Huius igitur ratione habita, recte dixit Dissentiens Singul. P. II. §. 13. p. 113: *Missio mathematicorum adparatu* (ad methodum mathematicam pertinente), *breuior est et facilior ad veritatem perueniendi via, si sententiam, sufficienter antea declaratam, sine omni anfractu vel circuitione, in sacris litteris contineri, ostendas.* Fateor hinc etiam, probationes thesium theologiarum immediatas ob breuitatem ac facilitatem suam captui simpliciorum potissimum accommodatas esse. Et quia sermones sacros, coram habendos in ecclesia, praecipue ad simpliciorum captum, quippe quorum numerus est maximus, accommodare, fas est, probationes thesium theologiarum immediatas praecipue pro concione ecclesiae adhibendas esse, sequitur. E contrario uti nihil ex omni parte perfectum esse solet, ita probationibus thesium theologiarum immediatis hoc incommodum adhaeret, quod earum ope nexus doctrinarum theologiarum non perspiciatur. Nimirum si singulae theses theologiae e suis confirmantur effatis biblicis, generatim quidem intelligitur, nullam earum alteri repugnare eo, quod vera reuelatio diuina sibi inuicem repugnantia tradere atque proponere nequit; at vero quae sit cuiuslibet thesios theologiae ratio specialis, cur ita se, nec aliter habeat? et quomodo
hinc

hinc porro ex alijs doctrinis theologicis fluant aliæ? quis igitur nexus totius systematis? hoc ex probationibus theologicarum thesium immediatis non adparet. Nam per easdem vna veritas theologica ex altera non deriuatur (§. 3.).

V.

Dispar ratio est probationis mediatae thesios theologicæ. In hac enim dum propositio theologica probatur ex præmissis principiis theologicis per nexum syllogismorum legitimum (§. 3.); vbi autem e principiis suis deriuatur conclusio, ibi non potest non distincte perspicui nexus, inter doctrinas intercedens: fit inde, vt in probationibus mediatis thesium theologicarum distincte intelligatur nexus, qui inter propositiones theologicas intercedit. Vel vt aliter dicam, probatio thesios theologicæ immediata docet tantum *quod veri*, i. e. thesin theologiam sic se habere; sed demonstratio mediata simul docet *quod diuini*, i. e. cur thesis theologica sic, nec potius alio modo se habeat. Nam ipsa principia theologica, ex quibus thesis deriuatur, rationem thesios manifestam faciunt. Quia autem principia thesios theologicæ plerumque ex alijs, et hæc iterum ex alijs, donec ad prima deueniatur, deriuanda sunt, prolixior non potest non esse demonstratio mediata, quam immediata; et quod hinc per se constat, difficilior; quæ difficultas vero commodo maiori, quod in distincta cognitione nexus veritatum theologicarum situm est, pensatur.

VI.

Si quærās autem: *mediatane, an immediata thesium theologicarum probatio firmitior sit?* neutram alteri firmitatis palmam præripere, si vtraque recte se habeat, dicendum est. Fateor enim equidem, quidquid ex effato scripturæ aut per se, aut per consequentiam immediatam probatur, id, posita sacre scripturæ diuina origine, quæ poni debet (Theol. Reu. Tom. I. §. 112.), certo verum esse. At simili ratione quidquid ex veris principiis theologicis, adiunctis licet, vbi opus est, principiis rationis rectæ, nexu syllogismorum legitimo deriuatur, illud æque certo verum esse, fatendum est; siquidem vbi materie pariter ac formæ vitium abest, non potest non conclusio vera ac certa esse. Cum igitur prius probationis genus immediatum, posterius mediatum sit (§. 3.), neutrum alteri firmitatis gradu cedere, in aperto est. Haud difficulter igitur Lector de his iudicabit Dn. Clugii ver-

bis l. c. §. 15. p. 115: *Firmissima sententiam theologicam probandi ratio est, si, eam, ostendas, vel iisdem, vel idem significantibus, verbis in Scriptura sacra contineri. Proximum tenet locum illa probandi ratio, qua propositio theologica e dictis Scripturæ, adhibita legitima concludendi ratione, deriuatur. Nam ubi firmitas est æqualis, ibi neutra alteram superare recte dicitur.*

VII.

Probationes
mediatæ o.
stendunt a-
nalogiam fi-
dei;

Nexus veritatum theologiarum dicitur *analogia fidei*. Cum igitur per probationes veritatum theologiarum mediatas intelligatur nexus earum, per immediatas non item (§. 4. 5.), probationes veritatum theologiarum mediatæ manifestam faciunt analogiam fidei, quæ ex aduerso ex immediatis non perspicitur.

VIII.

et studium
Theologi-
cum ampli-
ficant;

inde illis
audendum.

Quandocumque dogmata theologica probationibus mediatis confirmantur, manifesta fit fidei analogia (§. 7.). At vero, methodo scientifica vel mathematica ad theologiam reuelatam adplicata, confirmantur dogmata theologica probationibus mediatis (§. 3. et Spec. I. §. 5.). Ergo si methodo scientifica vel mathematica theologica reuelata traditur, fidei analogia manifesta fit; vti docui Theol. Reu. T. II. præf. §. 14. Cum igitur euidencia rerum in theologia, et per hanc fidei analogia cognita faciat ad augmentum cognitionis intensiuum (Th. Reu. T. II. præf. §. 8. et T. I. §. 336. Sch. 2.), hoc spectato, omnino *hac docendi ratione, ut quæ posteriori loco traduntur, ex antecedentibus demonstrantur* (id quod methodi scientificæ atque probationum mediatarum proprium est Spec. I. §. 5.), *studium theologicum amplificatur*; tamen si secus est sententia Clugiana l. c. p. 117. Quare cum fidei analogiæ studendum sit, vt totius religionis christianæ compages distincte intelligatur, tantum abest, vt probationes dogmatum theologiarum mediatas et methodi scientificæ ad Theologiam Reuelatam adplicationem susque dequò habere, fas sit, vt in vtrisque potius operam et studium collocare deceat. Ipsa veritatis vi compulsus Dn. Clugius, etiam si methodum mathematicam ad theologiam adplicari posse, antea negavit, album tamen calculum heic adiecit, scribens l. c. §. 15. p. 115: *Secundum hanc methodum* (scientificam, qua scilicet illustr. Wolfius in philosophia vsus est), *quantum ego iudico, sententia, posteriori loco posita, ex antecedentibus sententiis lucem pariter ac robur obti-*

obtinere debet. Eiusmodi nexus sine dubio innititur in summa rerum theologiarum consensione, quam analogiam fidei vocamus. Hanc probandi res theologicas rationem Theologi nostri non modo non respuunt, sed etiam magnopere commendant. Et deinde: satis recte, in confirmanda propositione theologica, ad eam, quam cum integro corpore et reliquis articulis habet, conuenientiam prouocatur.

IX.

Quid igitur, inquis, dato consensu in causæ capite, male habet Virum bonum? Probationes dogmatum theologiarum immediatas priori, sed mediatas posteriori loco poni, iubet. Ita enim ille l. c. §. 15. p. 115: Adhibent (Theologi rationem, res theologicas probandi ex analogia fidei) loco postremo, suppeditata ante omnia ex dictis Scripturæ sacræ confirmatione. Nec alio loco satis tuto adhiberi potest. Quæ est autem præcepti ratio? Firmissima, inquit, sententiam theologiam probandi ratio est, si, eam, ostendas, vel iisdem, vel idem significantibus, verbis in Scriptura sacra contineri. Proximum tenet locum illa probandi ratio, qua propositio theologica e dictis Scriptura, adhibita legitima concludendi ratione, deriuatur. Ita error trudit errorem. Ostendi enim, probationes dogmatum theologiarum mediatas, modo rite se habeant, firmitate non cedere immediatis (§. 6.). Quare utram priori, an posteriori loco ponas, non potest non perinde esse. Ex quo fit porro, ut, quemadmodum alii Theologi probationibus immediatis priorem locum dederunt, sic mihi in systemate meo, pro instituti ratione, mediatas ponere loco priori licuerit.

X.

In omni demonstratione, in qua a principiis ad conclusiones progressus fit, hoc est, synthetica, sic se res habet, ut si vel falsum principium catenæ propositionum innectatur, vel formæ concludendi diatis thesivium committatur, non tantum falsa prodeat conclusio, sed error um theologiarum abstinetur. Videatur ill. Wolffii Log. Lat. §. 628. Quid igitur mirum est, in nexu veritatum theologiarum, quem demonstratio ostendit progressu mediata, eodem modo se rem habere? Aut quo iure, secus se rem habere, postulabis, cum natura demonstrationis syntheticæ non ferat aliter? Aut ita hac docendi ratione, ut que posteriori loco traduntur, ex antecedentibus demonstrantur, studium theologicum, nisi caute admodum procedas, facile deprauari potest. Ita obiicit Dn. Clugius l. c.

l. c. §. 15. p. 117. Sed quid, caute te procedere, vetat? Omnis cautio in hoc posita est, vt nullum implicet veritatem theologiarum nexui principium, quod non euidenter verum sit, vtque legitimum semper, quem Logica docet, teneas concludendi modum. Ad quæ duo recte seruanda si ineptum te sentias, a labore theologiam proponendi ita, vt nexu continuo sequentes veritates ex præcedentibus deriuentur, tibi abstinendum est. Quodsi vero per mediatas dogmatum theologiarum probationes studium logicum, nisi caute admodum procedas, facile deprauari potest, ob eamque causam ab illis abstinere fatius est, vti vult Dn. Clugius, eodem modo, ab immediatis etiam dogmatum theologiarum probationibus abstinendum esse, edisseram. Nam per probationes immediatas etiam, nisi caute admodum procedas, facile deprauari potest studium logicum. Quam facile enim fieri potest, vt, posthabitis regulis interpretandi rectis, sensum dicti scripturæ arripias falsum? vt ex dicto scripturæ consequentiam immediatam derives falso? Quodsi igitur a probationibus dogmatum theologiarum mediatis abstinendum est propter erroris periculum, vt vult Dn. Clugius; sed propter eandem rationem etiam abstinendum est ab immediatis, quod iam ostendi: dogmata theologica omnino sine probationibus relinquenda sunt; quo quam bene consulatur religioni christianæ, tam est manifestum, vt disputatione res non indigeat.

XI.

In disciplina omni ita se res habet, vt propositio, ex euidentibus cognoscendi principiis nexu syllogismorum legitimo deriuata, vera, et pro vera habenda sit, licet nulla accedat probatio alia vel a posteriori, vel a priori. Perlustra disciplinas mathematicas et philosophicas, et exempla eiusmodi plura, quam ad confirmationem opus est, habebis. Neque potest aliter se res habere. Ex euidenter veris enim principiis per modum concludendi legitimum non, nisi verum, sequi potest, quia nulla adest ratio erroris. Quare si in theologia reuelata per demonstrationem mediatam ex principiis logicis euidenter veris nexu syllogismorum legitimo conclusio theologica deriuata est, eadem non potest non vera esse, siue illa *κατὰ τὸ πῶς* in scriptura sacra exstet, siue minus. *Ἐπαυδευτρία* igitur est, cum Dn. Clugius scribit l. c. p. 117: *Id certe per se manifestum est, propositionem theologiam, hoc modo demonstratam* (scilicet vt quæ posteriori loco traduntur, ex antec-

*An thesis
theologica
præter pro-
bationem
mediatam
requirat
ad huc a-
liam?*

tecedentibus demonstrantur; demonstrantur, inquam, h. e. ita deriuentur, vt tam principia euidenter vera, quam modus concludendi rectus atque legitimus sit, quippe quod vtrumque demonstratio postulat), *alia, eaque solidiori opus habere confirmatione.* Quando vero ibidem pergit: *tantum abest, vt theologia, hoc modo tractata, nescio quod, obtineat vel robur, vel munimentum,* sciat, Theologiam, hoc modo tractatam, hoc robur vel munimentum obtinere, quod compages corporis humani per neruos. Per hos enim veluti coherent membra corporis, soluta alias et non coherentia: ita per methodum scientificam, ad theologiam reuelatam adplicatam, fit, vt doctrinæ connexæ et coherentes systema constituent. Quare veluti ex compage totius corporis connexa gradus maior minorue necessitatis cuiuslibet membri in corpore humano adparet: ita momentum cuiuslibet doctrinæ theologice intelligi potest, si omnes vnum systema connexum constituent. Ne dicam, in veritate mentem confirmari, si, quod τὸ πρῶτον scripturæ docet, idem nexui totius systematis religionis reuelatæ consentaneum esse, intelligat; nec raro accidere, vt sensus effati scripturæ litteralis, per se ambiguus, per id determinetur, quod nexus veritatum reuelatarum fert.

XII.

Tametsi Dn. Clugius, *methodum scientificam, ad Theologiam reuelatam adplicatam, non solum eam solidiorem et compactiorem non reddere, sed etiam infirmare magis et obscurare,* quod sibi demonstrandum proposuerat (§. 2.), ne vnico quidem argumento rite confirmare potuit, vt ex hæcenus disputatis adparet: ad nouum tamen is *fidei demonstratio in me impetum faciendum, vt dixisse quidquam videatur, se accin-*straverit? git; licet quod adfert, non sit, nisi repetitio futilis. Dicit enim l. c. p. 117: *Quoniam Dn. Carpouius Theologiam suam ne ita quidem composuit, vt ex analogia fidei semper et ubique sententiam propositam demonstraret.* Vbi primo obiter moneo, vt veritatis compulsum, Dn. Clugium non posse non fateri inuitum, in multis Theologiam Reuelatam sic a me compositam esse, vt ex analogia fidei sententias propositas demonstrauerim. Sed cur negat, in omnibus sententias propositas me ex analogia fidei demonstrasse? Audi, Lector, argumentum. *Ita enim, inquit l. c. (scilicet si ex analogia fidei sententia proposita demonstratur), propositio theologica ex altera eiusdem generis demonstranda foret. Ille autem (sc. Carpouius) sententias diuersi generis inter se permiscet, ita vt definitio mox grammatica, mox rhetorica, mox metaphysica, mox pneumatica, mox the-*ologica

ologica, occurrat, immo diuisiones etiam spuria et omni destituta fundamento, qualis est diuisio aternitatis in aternitatem fixam et successiuam, interserantur. Vbi obiter moneo, diuisiones spurias friuole mihi exprobrari, quia diuisionem aternitatis fixæ et successiuæ abunde defendi alibi (Inan. Singul. Clug. §. 104. et El. Theol. Nat. §. 27. Sch.), aliud autem exemplum, quo exprobrationem probet Disputator, habet nullum. Quod autem ad rem præsentem attinet, ita Disputator concludit:

Quicumque in systemate theologico adhibet definitionem mox grammaticam, mox rhetoricam, mox metaphysicam, mox pæumaticam, mox theologicam, ille theologiam suam non ita componit, vt ex analogia fidei semper et vbique sententiam propositam demonstret.

Nam qui ex analogia fidei propositiones theologicas demonstraturus est, ille ex propositionibus eiusdem generis demonstrare debet.

Sed Carpouius cet. E.

In quo vero argumento nego maiorem, vt veritati non consentaneam. Quamuis enim in dogmatibus theologis, ex analogia fidei demonstrandis, ex propositionibus theologis demonstratio duci debeat, non tamen inde sequitur, omne principium rationis rectæ, vbi necessitas perfectæ concludendi formæ vsum illius postulat, ex eiusmodi demonstratione proscribendum esse, aut, adhibito principio rationis rectæ, conclusionem non amplius esse ex analogia fidei. Nam ipse Dn. Clugius, et recte quidem, scribit l. c. pag. 114, *propositiones, naturaliter notas, locum habere in argumentatione theologica, vbi quandoque altera præmissarum, quas vocant, e principijs rationis peti soleat*; et iterum l. c. p. 148: *in argumentatione theologica principia rationis locum habere, libens concedo*. Ac post pauca, narrato prius consensu Musæi, pergit p. 149: *Rem exemplo illustrabo. Sit propositio theologica demonstranda, quod Pater et filius in diuinis realiter differant, vbi quidem recte ita argumentor: Quorum vnus est gignens et alter genitus, illi differunt realiter. Atqui Pater et filius in diuinis sunt gignens et genitus. Ergo Pater et filius in Diuinis differunt realiter. Maior propositio nititur principio rationis. Huc etiam pertinet, cum scripsit l. c. p. 142. 143: non negamus, sicut Theologie, tanquam regine disciplinarum, reliqua omnia inseruire debent, ita etiam principia*

*cipia communia tam formalia, ad veritatem connexionum cognoscendam, quam materialia, ad argumentorum, e Scriptura petitorum, declarationem, et ad veritatum theologiarum, e Scriptura demonstratarum, ab obiectionibus vindicationem, in theologis adhiberi posse; quibus iterum verba Musæi consentientia subtexta sunt. Cum igitur in demonstratione dogmatis theologici, ex analogia fidei ducenda, principia rationis rectæ simul adhiberi possint, tanquam præmissæ, si opus fuerit: eodem modo præter definitiones theologicas simul adhiberi poterunt definitiones grammaticæ, rhetoricæ, metaphysicæ, pneumaticæ, et quæ sunt aliæ, si distinctæ cognitionis amplificatio et nexus demonstrationis postulet. Nam definitiones has ad principia rationis rectæ pertinere, in aperto est. Ita e. g. sacram scripturam esse perspicuam, esse sufficientem, esse integritate præditam, pertinet ad veritates theologicas, et nihilominus in his propositionibus, ex analogia fidei demonstrandis, definitiones scripti perspicui, sufficientis, et integri, quæ in se philosophicæ sunt, adhiberi debent (Th. Rev. T. I. §. 253. seqq.); quibus licet adhibitis, non tamen sequitur, adfectiones dictas sacre scripturæ ex analogia fidei demonstratas non esse, si ex fine sacre scripturæ deriverent. Fallitur igitur ex ipsis concessis Dn. Clugii maior propositio syllogismi contra me; qua negata, quod inde inferitur, hoc ædificio ruenti simile est. Itaque habeat sibi Dn. Clugius obrectationem, Theologo indignam, cum scribit l. c. 117: *Credideris, veritates seu propositiones theologicas, in hoc (meo) opere, legitime inter se connecti, sicut quoque in Systemate Theologiæ reuelatæ fieri oportebat, quippe quod compagem veritatum theologiarum notat. Sed hæ veritates, interpositis subinde notionibus definitionibusque peregrinis, iisque spuris sæpe, inter se colligantur. Hinc non nisi singularis veritatum theologiarum existere potest nexus, quo scilicet illæ tanquam calx sine arena, vel tanquam scopæ dissolutæ, coherent. Et hoc illud est, quod in hac quidem sententia demonstrandum erat. Scopas enim dissolutas, aut calcem sine arena si videre cupiat, in argumenta sua aduersus me, tanquam in speculum, intueatur; quorum, tantum abest, vt vllus legitimus nexus sit, vt meris παραλογίας et contradictionibus auctoris aut μωπίας, aut malignam voluntatem prodant. Fateor etiam, Dn. Clugio pro instituti ratione demonstrandum fuisse, quod aduersus me blaterat; sed infirmatis fractisque argumentis omnibus, demonstratum id non esse, ipsa notio demonstrationis docet. Quod enim est demonstratum, id euerti amplius nequit. Quibus omnibus**

sic se habentibus, secundum fidei analogiam me Theologiam revelatam tradidisse, dum methodo tradidi scientifica (§. 8. et spec. I. §. 15.), meo mihi iure vindico.

XIII.

Responsio ad
obtrectationem
dupli-
cem.

Tanta obtrectationum euomendarum in Dn. Clugio lubido est, vt contra me disputans, nec Virum perill. de Wolff, qui tamen circulos ipsius, quantum equidem scio, nunquam turbavit, intactum possit relinquere. Itais enim aduersus vtrumque l. c. p. 118: *Hæc methodus* (qua Dn. Wolfius in philosophia vsus est) *non in apta quadam rerum homogenearum dispositione, sed in mera confusione, consistit, qua scilicet non solum fines disciplinarum miserum in modum disturbantur, sed etiam omne id, quod proponitur, ad sustinendas exornandasque fictions Leibnitii, consilio non adeo laudabili, accommodatur. Hinc qui Dn. Wolfium philosophantem sequitur, nubem pro Diana amplectitur, pro thesauro carbones.* Hæc itaque methodo dum Theologia Carpouiana composita est, fieri non potest, quin omnia in illa singularia sint, et fuco magis pigmentisque oblita, quam solida quadam ratione demonstrata. Quo igitur argumento vtraque hæc obtrectatio firmata est? Nullo. Dixit Dn. Clugius, Theologiæ atque ecclesiæ doctor. Hic calumniari, obtrectare, cauillari, sugillare, lycophantari integrum sibi putat esse, octauæ præcepti diuini aut immemor, aut contemptor. Taceo, quæ responderi possent, alia, quia manifestam obtrectationem repellere, non opus est.

XIV.

An in Theo-
logia nec de-
tur demon-
stratio a pri-
ori, nec a
posteriori?

Eiusdem putidi est furfuris, cum Dn. Clugius, *demonstratio- nis, quæ a priori dicitur, non satis me gnarum esse, crepans, suam denuo ignorantiam prodit.* Ita enim ille l. c. p. 118: *Deinde et alios fallit, et ipse fallitur, Dn. Carpouius, dum, ea via, quam ipse ingressus est, demonstrationem, quæ dicitur a priori, obtineri posse, temere credit.* In Theologia non datur demonstratio, proprie sic dicta, nec quæ a priori est, nec quæ a posteriori. Hic omnia in auctoritate Dei reuelantis inniuntur, minime autem, quæ in Theologia reuelata tradi solent, et vere theologica sunt, e causis suis, vel effectis, cognosci vel demonstrari possunt. Sed Dn. Carpouius, si lectorem subinde ad ea, quæ antea dicta sunt, remittat, vel si ex iis, quæ priori loco posita sunt, argumentum petat, veritates theologicas a priori se demonstrasse, arbitratus, efficit, vt satis tuto existimare possimus, eum demon-
stra-

strationis, quæ a priori dicitur, non satis gnarum esse. Non enim illud tantum a priori demonstrari dicitur, in quo a causa ad effectum concluditur, sed etiam in quo ab illo, quod vicem causæ sustinet, ad illud, quod vicem effectus. Quod cum ignoret Dn. Clugius, discere poterit ex *Iungii Log. Hamburgensi*, scribentis l. 4. c. 14. §. 3: *Demonstratio a priori est, quæ a causis, aut quasi causis procedit, hoc est, cuius sumptiones continent id, quod velut causa se habet ad affectionem, quæ de subiecto suo demonstratur.* Quid autem sit quasi causa, hoc explicatum dedit *Horneius in Disputat. Logic. Disput. 8. §. 69. p. 227.* sic fatus: *Dupliciter efficiens (causa in demonstratione a priori) accipi potest, aliter proprie pro ea, quæ est extra rem sue subiectum, in quo est effectio, et hæc plerumque agit ita, ut repatiatur.* Sic ignis efficiens est *visionis, quæ non est in igne, sed in aliquo, quod extra ignem est. Aliter improprie, quando agit per emanationem, et ita, ut effectus in eodem subiecto sit, in quo est efficiens, sicut formæ sunt efficientes omnium accidentium, quæ formarum propria sunt, et materia est quantitatis efficiens; et §. 70: Vtroque modo efficiens est medium demonstrationis (a priori).* Cum igitur definitio ad fluentem inde rei adfectionem se habeat, quasi causa ad effectum, a priori demonstratæ dicendæ sunt adfectiones rei, quæ e definitione demonstrantur. Ita e. g. nemo vnquam dubitavit, in Geometria æqualitatem omnium angulorum in triangulo æquilatere demonstrari a priori, si quando demonstratur e definitione trianguli æquilateri. Eodem igitur sensu cum in theologia revelata ex definitione, secundum vsum loquendi biblicum formata, adfectiones rei demonstrantur, a priori illæ demonstratæ censendæ sunt; cuius exempla bene multa systema meum theologicum suppeditat. Atque generatim, dum veritatum theologiarum nexus est (*Spec. I. §. 10.*), tam ab eo, quod ordine est prius, ad id, quod posterius, quam ab eo, quod ordine posterius, ad id, quod prius, concludi potest; ex quo adparet, tam demonstrationes a priori, quam a posteriori, pro re nata in theologia revelata locum habere. Quod si dubium adhuc videatur Dn. Clugio, legat verba sua l. c. p. 141. 142: *In Theologicis, et dogmatibus, eternam salutem concernentibus, perinde, atque in aliis disciplinis, ex vno ad aliud progredimur, et vnum ex alio deducimus et probamus.* Sed in aliis disciplinis vnum ex alio deducimus et probamus per demonstrationem vel apagogicam, vel ostensivam, et per ostensivam vel a priori, vel a posteriori. Ergo in Theologia etiam eadem demonstrandi genera, et speciatim demonstratio

offensua a priori locum habent. Neque hic impedimento est, quod in theologia reuelata omnia in auctoritate Dei reuelantis innitantur. Ex auctoritate Dei reuelantis enim, propositionem reuelatam veram esse, constat quidem; sed haud quaquam diuina auctoritas argumenta veritatis, siue a priori, siue a posteriori, siue ab impossibili ducenda, tollit, quia alias nec scriptores sacri, nec ipse Christus rationes doctrinarum allegare, et, ex illis has confirmare debuissent; quod tamen abunde factum est. De cetero Dn. Clugius oscitans hallucinatus est, dum sibi persuadet, me, veritates theologicas a priori me demonstrasse, arbitrari, si lectorem subinde ad ea, quae antea dicta sunt, remittam, aut si ex iis, quae priori loco posita sunt, argumentum petam. Vnde enim, me istud arbitrari, nouit? Sane prouocationes ad ante demonstrata in demonstrationibus apagogicis æque ac offensiuis, iisque tam a priori, quam a posteriori, adhiberi posse, neminem facile vel mediocriter Logica peritum fugiet. Quocirca obrectationis fundamentum nullum est.

XV.

An Theologia reuelata recte tradatur methodo scientifica ad obrectationem Theologiae obstruendum?

Ad utilitates, ex adplicatione methodi scientificæ ad Theologiam reuelatam expectandas, inter cetera hanc retuli, quod eadem obstruantur aut querelæ, aut cauillationes eorum, qui nullum in theologia nexum veritatum dari, perhibent (Theol. Reu. T. I. præf. §. 32. 33. et Spec. I. §. 15.). Qua de causa, huius quoque ratione habita, non improbandum esse conatum meum, scientifica methodo indutam theologiam reuelatam tradendi, arbitratus sum. Neque hoc Dn. Clugius pro carpendi lubricine intactum relinquere potuit. Scribit enim inter cetera l. c. p. 119: *Nec ipsa methodo, qualiscunque tandem illa sit, aduersarios munimentis suis deiciet, nec, ut reuerentius de Theologia sacratissima sentiant, compelles.* Id quod falso dicitur. Nam nexu veritatum religionis reali ostenso, iisque ex indubiis principiis deriuatis, omnino aduersarii munimentis suis deiciuntur, ut iniuriam se intolisse Theologiae sacratissimæ, agnoscere debeant. Sunt quidem, uti porro friuole opponitur, arma militie nostræ, non carnalia illa quidem, sed δυνατά τῷ Θεῷ, πρὸς τὰ ψαύεσθαι ἐχθροῦντων, potentia Deo ad destructionem munitionum 2. Cor. X. 4. Ac vero demonstrationes dogmatum theologicorum, ex fidei analogia rite ductas, de quibus hic loci sermo est, esse arma carnalia ad earum destructionem, hoc nemo sanæ mentis vnquam somniare poterit. Deinde cum pergit Dn. Clugius l. c. *Quod autem ad homines istos attinet, quorum vel querelis vel cauillationibus, Dn. Carpeuius stimula, ad Theologiam noua*

inc-

*methodo tradendam, se accinxit, ego quidem, eos, si ex ignorantia errant, erudiendos, sin ex malitia, contemnendos esse, censio, idque ex ipsa voluntate Saluatoris, ad discipulos pronuntiantis: Sinite illos, cæci sunt et duces cæcorum Matth. XV. 14, his verbis contra se ipsum pugnat. Quamuis enim, ex malitia Theologiæ detrahentes sibi relinquendos esse, non negem, tamen, si ex ignorantia errantes erudiendi sunt, dicas, quæso, quomodo sic erudiendi sint, vt Theologiam reuelatam legitime connexum systema veritatum esse, intelligant? Non habebis reuoluerem, non expeditiorem eos erudiendi viam, quam vt Theologiam reuelatam sic, prouti vna veritas ex altera fluit, initio facto a principiis cognoscendi iudubiis, proponas; quo ipso id fit, quod a me factum est. Talia igitur cum sint, quæ opponuntur, reliquis, responsione indignis, loco responsionis oppono verba Clugiana l. c. p. 123: *Et quis nostrum eam viuendo et docendo inire potest rationem, vt imperitorum quoque et cauillatorum iudiciis vel desideris omni ex parte faciat satis? Ipse Christus ab imperitorum et cauillantium vel offensis, vel sinistris iudiciis, præcauere sibi non potuit, quippe Pharisei, audito verbo eius, scandalizati sunt. Matth. XV. 12. Marc. VI. 3.* Allegatum hoc enim Christi exemplum docet, offensionem obtrectatorum in re bona curandam non esse. Hactenus hæc, ad primam sententiam Clugianam (Spec. I. §. 18.) explodendam pertinentia.*

XVI.

Sequitur iam, vt ad alteram sententiam Clugianam mihi oppositam, quæ hæc est: *singularis est ordo, quem Dn. Carpouius in locis theologiacis, inter se coagmentandis, tenet* (Singul. P. 2. p. 121.), progrediar. In qua vero breuiori mihi esse, ipsa rei indole atque ingenio sic permitte, licebit. Scilicet cum non omnes theologi vnum eundemque doctrinarum locorumue ordinem, fatente Dn. Clugio, in theologia reuelata proponenda sequantur, idque iure suo, quia ordo doctrinarum alius atque alius, saluis doctrinis, esse potest: ego quoque mihi licitum, putauit, esse, ab ordine doctrinarum, qui aliis placuit, ex parte recedere, et in systemate meo talem eligere ordinem, qualem aliis ex aliis deriuandis doctrinis convenientissimum esse, intelligebam. Neque vero hic loci opus est, aut ordinem doctrinarum enarrare, aut rationes copulationis et quasi coagmentationis reddere, quia priorum docet ipsa systematis, ad finem fere perducti, inspectio, posterioris autem rationes locis debitis indicatæ fuerunt. Sed in eo, quem seruauit, doctrinarum ordine conuellendo totus iam est Dn. Clugius, omnem

Responso ad exprobrationem de non recte seruato ordine doctrinarum in Theologia

omnem curam, cogitationem, industriam, studium denique omne in hoc figens, vt illi aut ratiunculas qualescunque, aut obtrectationes opponat. De his vero copiose disputare, an operæ pretium est? Audiat Dn. Clugius se ipsum, sententiam pronuntiantem l. c. p. 130: *Non ipse nexus rerum theologicarum vel infringitur, vel tollitur, licet Theologi in vna alteraque Theologiae parte alium atque alium ordinem sequantur.* Hic sane ingenio et arbitrio humano aliquid relinquendum, et, si ipsum systema ita construas, vt nihil eorum, quæ scitu cognituque necessaria sunt, omittas, nihil a Theologia alienum recipias, et vbique memoria hominum consulere studeas, te officio satis bene perfunctum esse, æqui rerum arbitri facile concedent. Quod veluti vtiliter accipio, vere dictum: ita subsumo: Ego systema theologicum ita construxi, vt nihil eorum, quæ scitu cognituque necessaria sunt, omiserim, nihil a theologia alienum receperim, et vbique memoriæ hominum consulere studuerim. Nam primo omisisse me quidquam, scitu cognituque necessarium, Dn. Clugius nusquam probauit, nec probare potuit, eo tempore auctor litis existens, quo solus primus systematis mei Tomus in manus hominum datus fuerat. Deinde licet passim definitiones philosophicas et principia rationis rectæ in theologiam receperim, non tamen recepi, vt aliena a Theologia, sed ad argumentationes theologicas perfectas faciendas; quo sine recte in theologia reuelata adhiberi principia rationis rectæ, Dn. Clugius concessit et docuit (§. 12.). Denique vbique memoriæ hominum consulere me studuisse, docet tota mea tractatio systematica, siquidem, vbi vnum ex altero deriuatur, ibi non rationi tantum, sed etiam memoriæ hominum simul consulitur. Nam ad sociatio idearum ibidem adest, quæ est memoriæ adnificulum præcipuum. Itaque ipso Dn. Clugio iudice, sequitur, vt, in systemate theologico construendo me officio satis bene perfunctum esse, æqui rerum arbitri facile concessuri sint. Quare, se ipso iudice, æquum rerum arbitrum se non esse, fateatur, cum bene me officio functum esse in Theologia reuelata tradenda, positus licet conditionibus, inficiatur. Quid refert autem, cum viro conflictari, qui inique se agere, sponte profiteretur? Sed ecce! quam in ordine doctrinarum theologicarum constituendo libertatem Dn. Clugius aliis concedit, hanc mihi ereptam vult. Ita enim is l. c. p. 131: *Quamuis quod ad ordinem attinet, nemini facile molestus sim, suam potius cuius libertatem haud inuitus relinquam, tamen, cum de ordine suo gloriatur Dn. Carpouius, et, quem reliqui delegerunt, ordinem contemnat, non iniquum esse, iudico, si, quid in ordine Carpouiano vel laudandum vel vituperandum sit,*

can-

candide exponam. Vbi vero ista gloriatio? Vbi contemptus ordinis aliorum? In eo, quod scripserim, in plerisque aliam plane doctrinarum seriem, quam systemata aliorum seruare solent, in meo deprehendi (præf. T. I. §. 9.)? Declaratio dissensus hoc est, fateor, quoad seriem doctrinarum; illam vero qui a gloriatione et contemptu aliorum distinguere nequit, quid cum illo disputem? Saluum igitur cum maneat, Dn. Clugium, se ipso iudice, iniquum censeo ordinis doctrinarum in systemate meo agere, proprio iudicio is me respondendi onere leuauit. Habeat sibi *ratio* *quæ* suas, responsionesque, si placet, quærat, vbi in systemate meo rationes ordinis doctrinarum datæ sunt; in quibus si adquirecere recuset, repono iterum verba ipsius l. c. p. 123: *Quis nostrum eam viuendo et docendo inire potest rationem, ut imperitorum quoque et cauillatorum iudiciis vel desiderijs omni ex parte faciat satis?* Vtilioribus rebus, quam contentionibus de ordine doctrinarum, qui Dn. Clugio ad palatum non est, aut de aliis similibus, ad augmentum veritatis nil facientibus, sed ad oblectandum tantum consistis et coagmentatis, tempus potest impendi.

XVII.

Atque vt libere veritatem profitear, erumpens animo læticia, diutius me iam disceptationi immorari, non finit. Illucescent enim, Cives, illucescent, inquam, cras auspicato genethlia nitidissima

Natalis Serenissimi Principis.

SERENISSIMI EXCELSISSIMI IUVENTVTIS
PRINCIPI

ERNESTI AVGVSTI
CONSTANTINI,

DVCIS SAXONIÆ IVLIACI CLIVIÆ MONTIVM
ANGARIÆ ET WESTPHALIÆ

LANDGRAFII THVRINGIÆ MARCHIONIS MISNIÆ COMITIS PRINCIPALI DIGNITATE HENNEBERGIÆ COMITIS MARCÆ ET

RAVENSBERGÆ DYNASTIÆ RAVENSTEINI REL.

RECTORIS MAGNIFICENTISSIMI ACADEMIÆ SALANÆ
PRINCIPIS ET DOMINI NOSTRI CLEMENTISSIMI,
quæ eo religiosius obire, fas est, quo locupletiosem gaudendi materiam nobis præbent. Videmus enim, PRINCIPEM SERENISSIMVM, PA-

TRIE PATREM futurum, non tantum habitu corporis membrorumque, nec non viribus excelsæ mentis, cuius identidem nobis narrata specimina miramur, crescere indies, sed etiam, septimo et decimo natalium superato, ad eum semper propius ætatis terminum accedere, quæ moli regiminis suscipiendæ fortiter, et sustinendæ prudenter feliciterque sufficiat. Ac vero cum non fortem tantum prudentemque, sed etiam religionis amantem principem salus publica exoptulet, fieri non potuit, quin summa cum voluptate narratam acceperimus, atque in peregrinam rei memoriam litteris publice mandatam legerimus fidei professionem*), quam idem OPTIMVS PRINCEPS coram SERENISSIMO TVTORE AVLAQVE vniuersa fulgentissima, non sine audientium lacrimis, sic edidit, vt instructissimus prima vice ad epulum sacrum accesserit. In quibus quidem actibus sacris præcipue temporis ratio bonorum omnium plenissima mihi esse videtur. Etenim qua die dominica Iesus puer, subiectus parentibus, ætate, sapientiæ gratiaque coram Deo atque hominibus profecisse, sapientiæque insitæ specimen in confessu doctorum prodidisse fertur, duce Scriptura, in ecclesia, eadem nosse IVVENTVTIS PRINCEPS, cælitus dati Pueri imitator, sub auspiciis, cura atque oculis PRINCIPIS SERENISSIMI, PARENTIS vicem gerentis, fidei confessionem edidit publice, quantum profecerit rerum diuinarum sapientia, manifestans. Et pariter quo die dominico nuptiæ Canenses contemplandæ proponebantur cœtui sacro, eodem prima vice ad cœnam Domini accedebat PRINCEPS OPTIMVS, vt deipositionis intimæ cum Seruatore, in cuius amore vera hominis felicitas et salus sita est, admoneretur. Gaudete igitur, Ciues, de omnium prosperitate, quam providentia diuina ostendit! Plaudite PRINCIPALI, natalem iterum obeunti, de ætatis, corporis, sapientiæ incremento! Sed plaudite etiam vobis de salutis futuræ spe læta; quæ vt rata sit, Numen supremum precibus impensissimis fatigate! Ego vero, in societatem vestram transiens, communi Gymnastii nomine votis, quæ pietas nuncupari iubet, Deum immortalem oro et obtestor, vt veluti SERENISSIMVM IVVENTVTIS PRINCIPEM, vtroque PARENTE orbum, iam dudum in tutelam recepit, ita porro illum nepotibus nostris atque pronepotibus seruet, vt corpus eius nouo robore, mentem sapientiæ incremento, voluntatem vero vniuerso virtutum choro, sed maxime iis, quæ prin-

*Votum pro
salute eius.*

*) Vide Viri pl. Reuerendi, Bernh. Seb. Grossii Befestigung des Herzens in der Glaubens Wahrheit und Beweisung des Glaubens in guten Werken, u. s. w.

principali conueniunt fastigio, impleat, vt denique ad arduum imperandi munus recte formatum firmatumque, successorem pium, felicem, diuturnum mox tribuat ei, qui genuit; quo facto, exteris nostram felicitatem, nobis vero diuinam benignitatem laudandi occasio dabitur amplissima.

XVIII.

Abst autem, Musas nostras in hacce solemnitate communique om- *Syllabus de-*
nium acclamatione quiescere! Quin potius vndecim Iuuenes bonæ notæ, *clamantium.*

I. IOH. GEORGIUS VOIGT

Hammerstadiensis,

II. FRIDERICVS ANDREAS GÆRTNER

Vinariensis,

III. HENRICVS FRIDERICVS NOELLER

Krackendorffio-Blanckenhaynenfis,

IV. ERNESTVS SAMVEL CHRIST. RVDORFF

Butteltadiensis,

V. IOH. ERNESTVS LVDECVS

Vinariensis,

VI. IOH. HENRICVS DANZ

Pfiffelbaco Vinariensis,

VII. FRIDERICVS GVILIELMVS DE ROTH

Eques Thuringus,

VIII. IOH. CHRISTIANVS HOYER

Vinariensis,

IX. HENR. CHRIST. GOTTLIEB SCHORCHT

Sulza-Montanus,

X. CAROLVS CHRISTIANVS HOEFER

Willerstadio Vinariensis,

XI. IOH. GVILIELM. LVDOV. EYLENSTEIN

Vinariensis,

publice declamando, vires suas periclitari, eoque ipso diem auspiciatissimum concelebrare religione debita, gestiunt. Quod vt debito ordine fiat, auctor sui

PRIMO, vt, ratione habita verborum Horatii lib. I. ep. 5. v. 9. 10:

*Cras, nato Casare, festus
Dat veniam somnumque dies,
de feriis natalitiis*

dicens Latine, eadem opera officio piæ acclamationis fungatur, vota que pro salute PRINCIPIS, PATRIS PATRIÆ futuri, nuncupet ardentissima. Sequentes deinde oratores, ad ea, quæ proximo tempore passim contigerunt, respicientes, verba facturi sunt,

TERTIVS de laudabili abrogatione dierum festorum nimiorum in ecclesia Romano-Pontificia Latine,

QVARTVS de fatis insulae Corsicae carmine Latino,

QVINTVS de terræ motibus Latine,

SEXTVS de montibus ardentibus sermone Græco,

SEPTIMVS de Herculaneo, oppido Campaniæ perditio olim, et recentius inuento, carmine Teutonico,

OCTAVVS de denegatione sacre cœnæ, quæ passim fit in Gallia, iuridice iniusta, Latine,

NONVS de irrita pacificatione Gallorum in insula Corsica pariter Latine. Sed post hanc rerum recentium commemorationem

SECVNDVS, DECIMVS et VNDECIMVS colloquium philosophicum de re antiquissima, puta de origine mundi, metro Germanico instituent ita, vt iste ex Epicurei, ille ex Platonico-Aristotelici, hic ex Christiani philosophi sententia disputet.

XIX.

Inuitatio.

Adeste igitur, SVMMORVM COLLEGIORVM CAPITA et MEMBRA EMINENTISSIMA! Adeste, VIRI OPTIMATES, MÆCENATES, LVMINA ORDINIS VTRIVSQVE! Adeste etiam, quotquot Mularum studiis atque Gymnasio nostro fauetis! Ipso die natali veniam Vobis ab occupationibus ordinariis concedente, vt cras hora octava matutina in Ill. Gymnasi auditorio maiori frequentes congregemini, nec tantum audiendi operam oratoribus nostris detis, sed simul, vota Vestra cum nostris coniungendo, pietatem Vestram in SERENISSIMVM PRINCIPEM, spem salutis futuræ vnicam, significetis, oro atque obtestor.

DABAM VINARIÆ CALENDIS IVNII MDCCLIII.

99 A 6909

ULB Halle

3

003 931 315

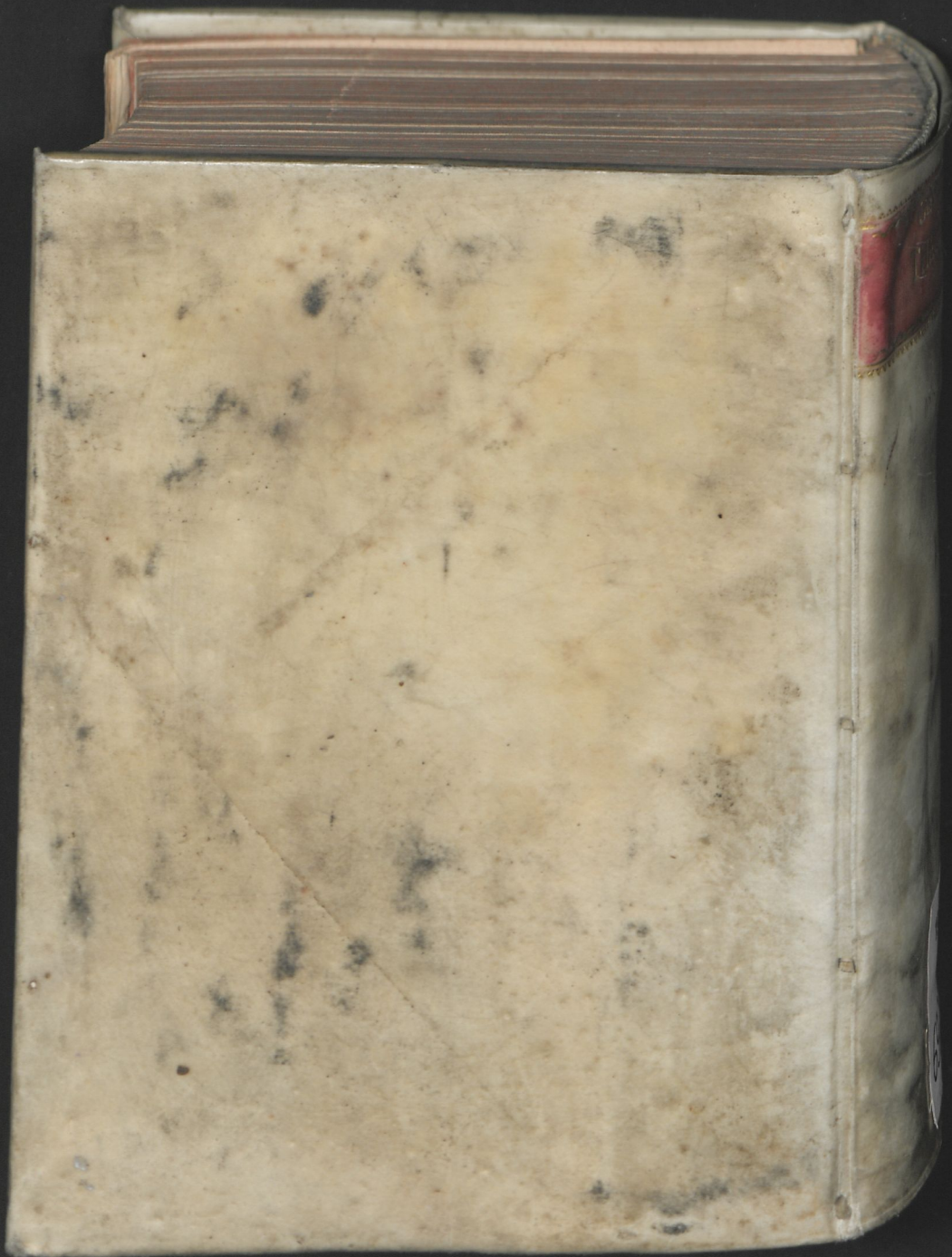
Sl

VD17

Reho

Hi. 69.

10

COMMENTATIONIS
DE ADPLICATIONE METHODI SCIENTIFICÆ
A D
THEOLOGIAM REVELATAM
SPECIMEN TERTIVM

DIVVLGATVM

A
M. IACOBO CARPOVIO

ILL. GYMNASII VINAR. DIRECTORE MATH. P. P.
REGLE BORVSS. ACADEMIÆ SCIENTIARVM ET LITTERARVM ELEGANTIORVM MEMBRO.

I E N Æ,
SVMTIBVS IOH. ADAMI MELCHIORIS VIDVÆ.
1753. 2

